

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Právo dítěte na slyšení v rámci řízení o jeho výchově

Spory o děti patří bezpochyby mezi ty nejtěžší, s nimiž se lze v rámci občanskoprávní praxi setkat; ne snad z důvodu velkého rozsahu hmotněprávní materie, ale hlavně kvůli psychologické stránce celé věci a nenávratným zásahům do rodinných vztahů a dětské psychiky v případě nesprávných soudních rozhodnutí. Přestože existuje bohatá judikatura, která soudům dává vodítko, jak v dané věci postupovat, ne vždy se tak děje.

Jednou ze zásadních otázek, která má být v řízení řešena, je to, od jakého věku je třeba dítě slyšet a do jaké míry je nutné přihlídnout k jeho názoru na to, jakým způsobem by po rozchodu rodičů mělo být vychovááno. Obecně lze jistě uvést, že dítě je účastníkem řízení a mělo by být v zásadě vždy, snad s výjimkou opravdu malých dětí, vyslechnuto s tím, že u menších dětí nebude soud brát názor nezletilého v potaz tolik jako u adolescentů. Tuto zažitou praxi ostatně zakotvuje výslovně občanský zákoník v § 867. Ne vždy je však tato premisa bohužel dodržována.

Ústavní soud v nedávné době ve sporu sp. zn. II. ÚS 2866/17 řešil případ dívky, jíž bylo v době podání ústavní stížnosti již 13 let. V tomto vyhoceném případě s mezinárodním prvkem byla nejprve dívka v péči otce v Rakousku. Poté ji matka - bez souhlasu otce - převezla do České republiky. Matka odmítla dceru vydat, s návratem nesouhlasila ani sama nezletilá. Soud proto zahájil řízení o dívčině výchově z moci úřední. Dívka byla v péči matky, ovšem v důsledku jejího zdravotního stavu byla přemístěna do krizového zařízení. Na základě vlastního přiznání k předchozí lži o otci bylo děvče okamžitě předáno do výchovy otce. Situace v rodině se však opět vyhrotila, dívka byla umístěna nejprve na psychiatrii a poté v domově pro mládež. Soud prvního stupně ve svém rozhodnutí ponechal dívku v péči otce, návrhy na její svěření do péče prarodičů byly zamítnuty. Krajský soud v Hradci Králové v zásadě rozsudek prvního stupně potvrdil. Odvolací soud mimo jiné uvedl: „Otec stěžovatelky je podle krajského soudu schopen po všech stránkách zajistit péči o ni a nelze mu vytknout, že by v minulosti jako vychovatel zásadně selhal. O selhání nemělo jít ani v případě jeho rozhodnutí umístit stěžovatelku dočasně do domova pro mládež s možností studia na vídeňském gymnáziu.“ Soudy dívku dostatečně nevyslechly, což odůvodnily tím, že by takovým postupem mohlo dojít ke zhoršení jejího psychického stavu.

Děvče, zastoupené opatrovníkem, podalo proti oběma rozsudkům ústavní stížnost. Opatrovník poukázal zejména na fakt, že dívka nebyla ani jedním ze soudů přímo slyšena. Současně uvedl, že soudy preferovaly zájem otce, a to například tím, že „byla stěžovatelka v době eskalovaného a nezpracovaného konfliktu předána ze zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc do péče otce, aniž se tak stalo po vhodné terapeutické práci anebo po absolvování návykového režimu za pomoci asistovaného styku“. Navíc poukázal na to, že otec výchovu vlastně neuskutečňuje, neboť dívka je umístěna v kolektivním výchovném zařízení, a ani do budoucna se tato situace nemá změnit. Sama skutečnost, že má na gymnáziu zajištěno kvalitní vzdělání, ještě nemůže být důvodem pro takový postup soudů.

Ústavní soud nejprve zopakoval, že „v řízeních, jež se bezprostředně dotýkají práv nezletilých dětí, nelze na dítě nahlížet jako na pouhý objekt, o němž rozhodují jiní, ani ho nelze stavět do role pasivního pozorovatele událostí“. Dále poukázal na § 867 občanského zákoníku, podle něhož se u dvanáctiletého dítěte předpokládá, že dokáže relevantně vyjádřit svůj názor na svou vlastní výchovu.

„Věk dvanácti let představuje nejzazší možnou hranici, kdy už dítě je schopné uceleně prezentovat bez větší újmy svůj názor před soudem.“

Ústavní soud spatřuje pochybení obecných soudů zejména v tom, že dívku nevyslechly – ta sice svůj názor v rámci řízení před okresním soudem vyjela, ovšem rozsudek byl vydán za další rok. Odvolací soud měl dalších devět měsíců k tomu, aby děvče vyslechl, což bylo jistě žádoucí zejména s ohledem na eskalaci jejího konfliktu s otcem a očekávanou změnu jejího náhledu na celou věc. Jelikož soudy obou stupňů dívčin názor nevzaly v potaz, přestože tak učinit měly, oba napadené rozsudky zrušil.

Argument, že by se další výslech mohl negativně projevit na dívčině stavu, Ústavní soud v tomto případě odmítl a poukázal na fakt, že výslech mohl být proveden citlivým způsobem, například v jiném prostředí. Navíc „v případě, že by sama naznala, že by pro ni bylo slyšení nepřiměřeně zatěžující nebo že je dotazována na skutečnosti, k nimž se již nechce vracet nebo nepřiměřeně vtahována do konfliktu mezi otcem a prarodiči ze strany matky, mohla stěžovatelka slyšení jako takové či zodpovězení konkrétních otázek odmítnout.“ Soud dále podotkl, že „pro dítě, o jehož právech je rozhodováno, může být stresující nejen postoupení dalšího slyšení, ale také odmítavý postoj příslušných orgánů vyslechnout jeho přání sdělit na věc svůj názor“.

JUDr. Michaela Balousová,
advokátka

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice – natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení – nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)